

Gymnázium Dr. Josefa Pekaře

Palackého 211/3, 293 80 Mladá Boleslav

www.pekargmb.cz

*„České stopy v iberoamerickém světě
od historie po současnost“*

2011

**Martin Židek, 4. ročník
Fibichova 1031
293 01 Mladá Boleslav**

**Tel.: +420 736 103 372
Email: kedizz@seznam.cz**

České stopy v iberoamerickém světě od historie po současnost

(*Řehoř Samsa*)

Dnes je úterý druhého listopadu. Právě jsem se vrátil z tréninku, venku je tma a já jsem na smrt unavený. Při pomýšlení na zítřejší kompozici z matematiky mě přepadá zoufalost. Proč? Sešit matiky jsem si zapomněl ve školní skřínce, a tak si nemohu napsat ani tahák na vzorečky. Prostě krize. Přesto všechno usedám k počítači a začínám psát. Ne že bych si „chatoval“ s kamarády, já píši práci pro Českou Iberoamerickou společnost, se kterou jsem byl seznámen na dnešní hodině španělštiny. „Pane Bože, co mě to popadlo?“, říkám si v duchu... „Nu což?“, rázem odvětim. „Téma je zajímavé, tak proč to nezkusit?!“.

Když už je řeč o tom tématu... Jaké že vlastně je? Nevím přesně. Nevzpomínám si. Jediné na co si vzpomínám je to, že by se práce měla vztahovat k nějaké české, námi vybrané osobnosti, která má co dočinění se Španělskem, nebo Latinskou Amerikou. Tak nějak to bylo. Zásah do dějin...

Zpočátku jsem měl starost o naší paní profesorku, jestli se náhodou nezbláznila, sdělovat nám, třídě ignorantů, možnost účastnit se této soutěže. Jenže pak to přišlo. Zamyslel jsem se. Ano, je to tak a brzy se dostavil i výsledek. Dostal jsem nápad. S trochou egoismu a sebedůvěry si troufám tvrdit, že poměrně originální nápad. Z nepřeberného množství krajanů, kteří přímo působili ve Španělsku, či Latinské Americe, jsem si vybral osobu, nebo spíše postavu, kterou by dle názoru naší paní profesorky na český jazyk měl znát každý, alespoň průměrně vzdělaný člověk, který si říká Čech. Tou velebnou postavou je Řehoř Samsa. Předpokládám, že reakce Vás čtenářů vypadá nějak takto: „A to je jako kdo?“, nebo v lepším případě: „Řehoř Samsa? To jako ten od Kafky?“. Ano, přesně ten. Nyní by nejspíše následovaly otázky tohoto typu, „Jak se asi mohla románová postava zapsat do historie nějakého území?“, a proto raději rovnou vysvětlím, jak je to celé myšleno.

Začneme od Adama... A nebo raději od Evy?

Franz Kafka, pražský spisovatel židovského původu, žil a tvořil především v první čtvrtině předešlého století. Proslulosti se dočkal, jak už tomu v mnohých případech bývá, trochu nevděčně - až po své smrti. Jelikož psal výhradně o sobě a především pro sebe, trvalo pěknou řádku let, než se jeho díla dostala do podvědomí širší společnosti. K tomu došlo zejména po druhé světové válce, kdy se jeho romány a povídky doslova rozvály po světě. Spolu s nimi cestovali i hrdinové románů, novel a povídek. A právě v této době se Řehoř Samsa z novely Proměna dostal do zemí Latinské Ameriky.

Docela by mne zajímalo, zda-li ještě vůbec někdo čte, co se tady snažím napsat... No, snad ano. Tak pokročíme dále.

Takže se vraťme k Řehořovi. Chudák, nemšlá to v životě vůbec lehké. Svou prací živil celou svou rodinu – matku, otce a sestru. Dá se říci, že pracoval od rána do noci a od noci do rána. Nekonečný kolotoč, stereotyp. Ale dělal to z prosté lásky. Jeho vztah k rodině byl totiž upřímný a čistý. Tak jak a čím si tento spořádaný muž zasloužil proměnu v brouka? Čím se provinil, že byl odkázán k smrti? Proč se k němu všichni obrátili zády? Celý příběh je notoricky známý, a není smyslem této práce odpovídat na podobné otázky. Nejlépe si na ně člověk stejně odpoví, až po přečtení knihy – vřele doporučuji! Jen jsem se ujišťoval, že všichni víme o koho jde. Myslím si, že ano. Víme.

Takže, takže, takže... Jak jinak mám začít? Hm.. Takže po krátkém připomenutí Řehoře Samsy můžeme pokračovat... Jak už bylo řečeno, nacházíme se společně s Řehořem v Latinské Americe. Jenda z miliónů výtisků se shodou náhod dostane do rukou studenta práv z Kolumbie. Jméno tohoto chlapce – Gabriel García Márquez. Pocházel z početné rodiny - byl nejstarší z šestnácti sourozenců! Márquez velmi dobře znal historii a všechny možné mýty a legendy, které jsou typické pro jeho kontinent. Na to, že by z něj mohl být spisovatel neměl ani pomyslení. Kdybyste mu v jeho studentských letech řekli, že jednou bude nositelem Nobelovy ceny za literaturu, nejspíš by se Vám vysmál do obličeje. Chtěl být prostě právníkem. Studoval práva... Změna přišla právě po přečtení novely Proměna od Franze Kafky.

Na tom, že se Gabriel García Márquez stal spisovatelem, nese největší zásluhu český – německý spisovatel Franz Kafka, ale jelikož Kafka již několik let ležel pod tíhou země (omlouvám se za tuto nezdvořilou frázi), rozhodl jsem se trochu necitlivě veškerou slávu přiřknout právě hrdinovi novely Řehořovi – však on si to zaslouží, za to jak se na něm Franz „vyřádil“ při psaní *Proměny*. Samsova bizarní proměna v brouka Márqueze nadchla natolik, že již druhý den po jejím přečtení zasedl ke stolu a začal psát svou první povídku. Gabriel nakonec studium práv nedokončil a začal se věnovat psaní. ¿Qué sorpresa?... V jeho díle byl opět znát Kafkův vliv. Jelikož psal literárním stylem, který se ve světě zasloužil pojmenování magický realismus, jehož principem je prolínání dvou linií – reálné a magické (... fantazijní, legendární, bájně, snové, mytologické, ...). Tento nově vzniklý literární styl byl typický právě pro země Latinské Ameriky, kde byl silný vliv folklóru a mytologické tradice.

Pracoval jako publicista nejen ve své zemi, ale i v Evropě a Mexiku. Rád cestoval o čem svědčí i jeho cestopisné knihy. Kromě toho psal i filmové scénáře. To jsou však skutky, které málokdo ocení...

Kdybychom měli vyjmenovat veškerou jeho tvorbu a všechna jeho díla, nejspíš bychom tu byli až do zítřka, ne-li do pozítří... Proč bychom to tedy dělali? Bavilo by Vás číst pouhý výčet? No, nevím jak Vás, ale mne určitě ne. Proto volím variantu: „Co se ti vybaví, když se řekne Gabriel García Márquez?“.

Kdybych tuto otázku položil u nás ve třídě, tak bych ze svých spolužáků dostal asi jen to, že to byl kolumbijský nositel Nobelovy ceny, a že napsal *Sto roků samoty*. No co? Naší třídní (učí nás češtinu a dějepis) by to tak nejspíš stačilo. Takže to musí stačit i nám, protože dnes je to ve společnosti nastaveno tak, že člověk nedělá nic navíc. Jenomže o tom, že byl Márquez z Kolumbie jsme se již bavili, padla tu i zmínka, že získal Nobelovu cenu, takže nám zbývá *Sto roků samoty*. Tento smyšlený příběh naprosto odpovídá magickému realismu. Je zde popsán vznik, rozkvět, úpadek i zánik smyšleného městečka Macondo, které založili španělští vystěhovalci Buendíové. No... Myslím si, že není nezbytné, abychom se o obsahu díla více zmiňovali. *Sto roků samoty* vypráví především o skutečných dějinách celého kontinentu. První vydání této knihy vyšlo v roce 1967 v Buenos Aires, a úspěch na sebe nenechal dlouho čekat.

Márquez získal světovou slávu, díky čemuž se stal velmi vlivným mužem i co se týká politického dění po celém kontinentě, v Kolumbii je považován za národního hrdinu, jehož zná dokonce i každé malé dítě! Neuvěřitelné, a v tom můžeme pokračovat. Jeho rodné město je mnohdy označováno jako svatyně literárních světoběžníků! Román *Sto roků samoty se stal* – jak píše mexický spisovatel Carlos Fuentes – „biblí Latinské Ameriky“ a Márquez nejčtenějším autorem kontinentu! „Fíííha, a to už něco znamená“... K tomuto románu bych na závěr ještě dodal, že jeho náklad už přesáhl deset miliónů výtisků.

Poněkud úsměvné je konstatování faktu, že když Márquez získal v roce 1982 již asi tisíckrát zmiňovanou Nobelovu cenu za literaturu, tak byly přejmenovány hotely, herny, restaurace, sportovní kluby i družstva a dokonce i některé druhy ovoce (!!!) podle románu *Sto roků samoty*. Tím nemyslím, že byste si na trhu místo banánu mohli v Kolumbii koupit sto roků samoty... Používaly se různá označení z románu, jako například samotný název města – Macondo, nebo jména hrdinů – Ursula, Aureliano, Buendía, Remedios, atd. Ale to už zacházíme příliš daleko... Vraťme se tedy k našemu hrdinovi.

Tak co? Řekli byste to do něj? Do toho chudého obchodního cestujícího Řehoře Samsy? Rodina se k němu obrátila zády, když se proměnil v ohavného enormního brouka. On přitom miloval všechny její členy, vydělával na jejich živobytí a oni se mu takhle odvděčili. Utrápili ho k smrti. Musím říci, že ta literatura je vsuktku krásná a nesmírně propletená. Podívejme se na příběh znovu. Je však nutné zapojit jistou dávku fantazie a navíc se pekelně soustředit. Ještě před chvílí jsme se nacházeli ve dvacátém století. Teď? Teď se vracíme do dob ještě před naším letopočtem. Konkrétně do 5. století před naším letopočtem, do antiky – do doby attické. Vzpomeňme si na řecké drama a tragédii. Hrdina sice umírá, ale mravně vítězí. ¡Claro que sí! Je to klišé. Řehoř Samsa sice umírá, ale... Ale také vítězí, a to hned na několika frontách.

Vítězí nad strnulou povrchní měšťáckou morálkou, když se stává obětí své rodiny. Dále vítězí svou oblíbeností a celosvětovým úspěchem, díky němuž se příběh Řehoře Samsy dostal až do zemí Latinské Ameriky – a tak i do rukou Gabriela Garcíi Márqueze, jehož úspěch se odvíjí právě od *Proměny*. Zdá se to jako osud. Asi to tak skutečně mělo být.

Je to legrace. Hlavní hrdina novely, smyšlená postava, jméno napsané na papíře. Ale není to ledajaké jméno. Je to Řehoř Samsa. Každý ví kdo to byl, jakým žil životem, co si pro něj osud nachystal. Zdálo se Vám to na začátku jako utopie? Nebo Vám to připadalo absurdní?

A přece to Řehoř Samsa dokázal. Ač nepřímou, ale změnil celou Latinskou Ameriku. Když nám dnes dopoledne naše paní profesorka španělštiny nabízela možnost účastnit se soutěže vyhlášené Českou Iberoamerickou společností, měl jsem trochu strach, jestli se náhodou nezbláznila, sdělovat nám ignorantům možnost účastnit se této soutěže. Jenže pak to přišlo. Zamyslel jsem se. Ano, je to tak a brzy se dostavil i výsledek. Dostal jsem nápad. S trochou egoismu a sebedůvěry si troufám tvrdit, že poměrně originální nápad. Z nepřeborného množství krajanů, kteří přímo působili ve Španělsku, či Latinské Americe, jsem si vybral osobu, tedy spíše postavu, kterou by měl znát každý, alespoň průměrně vzdělaný člověk. Tou velebnou postavou je Řehoř Samsa...

Předpokládal jsem, že reakce čtenářů bude vypadat nějak takto: „A to je jako kdo?“, nebo v lepším případě: „Řehoř Samsa? To jako ten od Kafky?“. Ano, vybral jsem si hrdinu Kafkova příběhu. A věřím, že po přečtení této práce se mě už nikdo nezeptá na otázky typu, „Jak se asi mohla románová postava zapsat do historie nějakého území?“.

Co k tomu víc dodat? Myslím si, že snad už radši nic. Stále je úterý druhého listopadu, i nadále jsem vyčerpaný z tréninku, venku je pořád tma a já pociťuji hlubokou zoufalost. Nic se na tom nezměnilo. Tedy alespoň ne k lepšímu, jelikož teď jsem ještě hladový. Proto bych rád poděkoval všem, kteří došli až k těmto řádkům a rozloučil se s nimi.

“Nejlepší přítel je ten, co včera umřel.” G. G. Márquez.

Byl Řehoř Samsa nejlepším přítelem Gabriela Garcíi Márqueze? Každopádně mu vděčí za mnoho... A teď už vážně! Jdu se najíst, umýt a spát. Budu jen doufat, že se mi ta kompozice zítra povede.

Děkuji za přečtení.

Martin Židek

Zdroje:

Slavné romány 20. století, nakladatelství **Slovart**, Praha, 2006